

Концептуальні засади застосування засобів акторської майстерності у педагогічній діяльності вчителя трудового навчання

Анотація. У статті розкриті концептуальні підходи до застосування засобів акторської майстерності у педагогічній діяльності вчителя трудового навчання, що полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом визначення та інтеграції цінних принципів і ідей у перевірені практикою і часом структурних концепціях театральної педагогіки.

Ключові слова: театральна педагогіка, вчитель, трудове навчання, концептуальні засади.

Abstract. The article reveals conceptual approaches to the use of acting skills in the pedagogical activity of a teacher of labor training, which consists in explaining and forecasting this process by identifying and integrating valuable principles and ideas in structural concepts of theater pedagogy tested by practice and time.

Keywords: theater pedagogy, teacher, labor training, conceptual principles.

Постановка наукової проблеми. Актуальність концептуального дослідження визначається нами необхідністю пояснення та прогнозування з допомогою наявних структурних концепцій театральної педагогіки застосування засобів акторської майстерності у педагогічній діяльності вчителя трудового навчання. Використання елементів театральної педагогіки в педагогічній діяльності визначається системою ідей, побудов і принципів, які пояснюють організовану певним чином педагогічну творчість, коли педагог, як і актор, використовує якості своєї особистості як засоби реалізації творчого задуму.

Рушійні сили акторської майстерності особистості закорінені у засвоєнні вчителем основної школи зразків теорії і методики артистичної техніки завдяки пізнанню і виконанню її норм, правил під час навчальної діяльності у взаєминах кооперації і співпраці з її учасниками. Адже вчитель морально і соціально розкривається виявляючи емоційний стан за допомогою невербальних засобів, театральних-художніх мовленнєвих умінь та здатність до переключення уваги, «переживання» емоційних станів в ході спілкування з учнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історично в театральній педагогіці склалися ряд структурних концепцій підвищення ефективності педагогічної діяльності: непрямий вплив на неусвідомлювальні механізми педагогічної творчості К. Станіславського; створення творчої атмосфери в учнівському колективі залученням до педагогічної діяльності елементів театральної творчості, за А. Макаренком; діяльнісна теорія особистості О. Леонтьєва, А. Брушлинського; діяльнісна концепція поетапного формування розумових дій П. Гальперіна у теорії інтеріоризації Ж. Піаже, Л. Виготського.

Метою статті є розкриття концептуальних підходів до застосування засобів акторської майстерності у педагогічній діяльності вчителя трудового навчання, що полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом визначення та інтеграції цінних принципів і ідей у перевірені практикою і часом структурних концепціях театральної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз структурних концепцій театральної педагогіки з позицій їхньої ефективності для пояснення та прогнозування ефективних шляхів здійснення педагогічної діяльності дає нам можливість визначити такі концептуальні засади її здійснення:

1. Неможливість прямої довільної дії на неусвідомлювальні механізми творчості обумовлюють існування непрямого впливу на них шляхом звернення до свідомих прийомів психотехніки. Автор цієї концепції К. Станіславський, на підставі досягнення і підтримання високої психічної і фізичної форми за допомогою уявної зосередженості, створив систему

тренінгових вправ для розвитку творчого самопочуття молодих акторів [7].

Такий концептуальний підхід є придатним як універсальний для вдосконалення процесу трудового навчання. В театральній педагогіці реалізується основний принцип системи К. Станіславського – принцип активності і дії, за яким необхідний емоційний стан виникає лише в процесі фізичних дій, коли педагог усвідомлює єдність фізичного та психічного, управляючи своїм емоційним станом, що є важливим для педагогічної діяльності.

2. Перебудова психологічних процесів, які визначають основні психологічні вияви особистості педагога, у контексті *залучення до його педагогічної діяльності елементів театральної творчості*, сприяє створенню творчої атмосфери в учнівському колективі. Ця концепція втілена у виховній системі А. Макаренка, за переконанням якого в педагогічних закладів вищої освіти обов'язковим є «викладання постановки голосу, і пози, і володіння своїм організмом, і володіння своїм обличчям... Якщо ми йдемо до театру і милуємося акторами, які грають прекрасно, то там ця гра – наша естетична насолода, а тут вихованець має перед собою такий самий живий організм, який не грає, а виховує» [4, с. 172].

Готуючись до будь-якої педагогічної діяльності, А. Макаренко реалізовував ідею органічного зв'язку професійної діяльності актора і педагога, розробляючи цілий режисерський план, в якому враховував стан, характер вихованців, тональність і загальний настрій спілкування з ними, а також поведінку самого педагога – тон розмови, міміку, вміння триматися.

3. Педагогічна діяльність учителя трудового навчання відбувається, за *діяльнісною теорією особистості* О. Леонтьєва [3], А. Брушлинського [6], в діяльності, що розуміється як складна динамічна система взаємодій суб'єкта (активної людини) зі світом (з суспільством), у процесі яких і формуються просупільні властивості особистості.

4. Формуванню в учнів прийомів внутрішнього бачення образу, володінню руховою трудовою культурою, вміннями імпровізації можливих комбінацій взаємодії у спілкуванні сприяють, за *діяльнісною концепцією поетапного формування розумових дій* П. Гальперіна [2] у *теорії інтеріоризації* Ж. Піаже [5], Л. Виготського [1], психолого-педагогічні тренінги з оволодіння технікою переведення обраної моделі спілкування із внутрішнього плану у зовнішній.

Це дозволяє використовувати теорію інтеріоризації для оволодіння педагогом елементами акторського мистецтва з метою набуття здатності в передаванні моделі спілкування шляхом рольових програвань образів, сприяючи логічній побудові моделей спілкування.

Висновок. Психологічне тренування емоційної сфери, самовиховання є невід'ємною частиною творчої діяльності кожного сучасного педагога, оскільки оптимальність виконання кожної педагогічної дії потребує колосальної напруги і сценічної гри. Тому, наступною перспективною науковою розробкою за досліджуваною проблематикою вважаємо обґрунтування, за окресленими концептуальними засадами, методів системного використання засобів акторського мистецтва в діяльності вчителя трудового навчання.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Собр. соч.: в 6 т. М.: Педагогика, 1983. Т. 3 : История развития высших психических функций. 1983. 368 с.
2. Гальперин П.Я. Лекции по психологии: учеб. пособие для студентов вузов. М.: Кн. дом «Унт», 2002. 399 с.
3. Леонтьев А.Н. Начало личности – поступок. *Избранные психологические произведения* в 2-х т. / под ред. В.В. Давыдова. Т. 1. М.: Педагогика, 1983. 385 с.
4. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: в 8-ми т. Т. 4. М.: Педагогика, 1984. 400 с.
5. Пиаже Ж. Избранные психологические труды / [пер. с фр.]. М.: Просвещение, 1969. 659 с.
6. Психология: учебник для студ. высш. учеб. Заведений / А. Петровский, М. Ярошевский, А. Брушлинский. 6-е изд., стер. М.: «Академия», 2006. 512 с.

7. Станиславский К. Работа актера над собой. Собр. соч.: в 9 т. М.: Искусство, 1990. Т. 3. Ч. 2: Работа над собой в творческом процессе воплощения. 508 с.